

شناسنامه گزارش

گزارش تخصصی

عنوان:

خلاصه نگاهی به تجارت آستاراخان روسیه با استان زنجان

تهیه شده در : معاونت مطالعات اقتصادی اتاق بازرگانی زنجان

نوع گزارش: گزارش نویسی تخصصی

تهیه کننده: دکتر شکیبا پرویزی

تاریخ تهیه: ۱۴۰۲/۱۱/۰۴

فهرست

۳	..... مقدمه
۳	..... معرفی آستاراخان
۳	..... نگاهی به اقتصاد آستاراخان
۴	..... ظرفیت های اقتصادی استان آستاراخان روسیه
۴	..... منابع طبیعی:
۴	..... کشاورزی:
۴	..... بخش صنعت:
۵	..... حمل و نقل و ارتباطات
۵	..... تجارت استاراخان با ایران
۵	..... سرای تجاری ایرانیان در آستاراخان
۵	..... افتتاح اولین کریدور سرد آستاراخان در بندر ایرانی
۶	..... میزان تجارت ایران با روسیه در سال ۱۴۰۲
۷	..... چالش ها و فرصت ها
۸	..... پیشنهادات همکاری استان زنجان با آستاراخان
۹	..... منابع:

مقدمه

آستاراخان، یکی از شهرهای مهم و راهبردی در جنوب روسیه، به دلیل موقعیت جغرافیایی ویژه‌اش در حاشیه دریای خزر ظرفیت‌های تجاری متنوعی دارد. این منطقه به عنوان پلی ارتباطی میان شمال و جنوب اوراسیا، شامل روسیه و کشورهای آسیای مرکزی، از اهمیت اقتصادی بالایی برخوردار است. بندر آستاراخان یکی از نقاط کلیدی برای حمل و نقل کالا، به ویژه نفت و محصولات نفتی، به شمار می‌رود. بازارهای محلی و بین‌المللی آستاراخان، با ترکیبی از صنعت، کشاورزی و تجارت دریایی، فرصت‌های بی‌نظیری برای سرمایه‌گذاری فراهم می‌کنند. توسعه زیرساخت‌های تجاری و تقویت روابط بازرگانی منطقه‌ای و بین‌المللی از اولویت‌های اقتصادی این شهر به شمار می‌آید.

معرفی آستاراخان

استان آستاراخان از ۶ شهر، ۱۱ منطقه، ۱۲ روستای بزرگ و بیش از ۴۰۰ روستای کوچک تشکیل شده است.

استان آستاراخان در جنوب غربی بخش اروپایی روسیه قرار دارد. مساحت این استان ۴۴/۱ هزار کیلومتر مربع است و از سمت شمال به استان ولگاگراد، از طرف غرب به جمهوری کالمیک، از سمت شرق به جمهوری قزاقستان و از طرف جنوب به دریای خزر محدود می‌گردد. مرکز استان آستاراخان، شهر آستاراخان است که تا مسکو ۱۵۳۴ کیلومتر فاصله دارد. این مسیر توسط هواپیما در مدت ۲ ساعت طی می‌شود. آستاراخان تا شهر ولگاگراد ۴۳۰ کیلومتر، تا شهر ایستا (مرکز جمهوری کالمیک) ۳۲۰ کیلومتر، تا شهر مرزی آتیراو قزاقستان ۳۴۰ کیلومتر و تا دریای خزر حدود ۲۰۰ کیلومتر فاصله دارد.

نگاهی به اقتصاد آستاراخان

براساس آمارهای منتشره از وضعیت بخش‌های اقتصاد، صنعت و تجارت استان آستاراخان انتظار می‌رود بتدریج اوضاع اقتصادی استان که بدلیل آثار بحران ناشی از جنگ روسیه و اوکراین با افت و کاهش مواجه شده بود از وضعیت فعلی به شرایط ثبات نسبی توأم با آهنگ رشد تغییر وضعیت دهد. این وضعیت به ویژه برای شرکت‌های خصوصی محتمل است بطوریکه آمارها نشان می‌دهد تعداد شرکت‌های تجاری از نیمه دوم سال ۲۰۲۲ در آستاراخان تا ۵.۲۸ هزار شرکت افزایش یافته و با این روند انتظار می‌رود تا سال ۲۰۲۵ حدود ۲۹.۲ هزار واحد تجاری در استان آستاراخان فعالیت نمایند.

در سال ۲۰۲۲ و با ادامه جنگ روسیه و اوکراین، افزایش تورم در اقلام مواد غذایی و سایر محصولات بادوام در کل فدراسیون روسیه مشهود بود و لذا دولت برای جبران و کمک به اقشار حقوق بگیر تا ۱۲ درصد حقوق کارمندان را افزایش داد. در حال حاضر میانگین تورم در فدراسیون روسیه ۱۲ درصد و در استان آستاراخان ۱۴ درصد می‌باشد.

در بخش کشاورزی استان آستاراخان که مزیت اصلی استان قلمداد می‌شود، نتایج برآوردها حاکی از ارتقاء ارزش تولید ناخالص کشاورزی شرکت‌های تولیدی از ۷۳.۳ میلیارد روبل (برابر با ۱.۲ میلیارد دلار) در سال ۲۰۲۲ به ۸۶.۶ میلیارد روبل (برابر با ۱.۴ میلیارد دلار) در سال ۲۰۲۵ بالغ خواهد شد. بر این اساس سال ۲۰۲۲ میزان تولید محصولات کشاورزی به ۱۰۱.۶ درصد خواهد رسید و پیش‌بینی می‌شود.

در حوزه ساخت و ساز استان آستاراخان بنابر آمارهای منتشره، سال ۲۰۲۲ حجم فعالیت‌ها در بخش «ساخت و ساز» به ۴۰.۹ میلیارد روبل (برابر با ۶۸۱ میلیون دلار) رسید.

در بخش سرمایه‌گذاری در سال ۲۰۲۲ استان آستاراخان با کاهش قابل توجه شاخص حجم سرمایه‌گذاری مواجه بوده است. براین اساس، میزان سرمایه‌گذاری نسبت به سال ۲۰۲۱ به ۸۷ میلیارد روبل (برابر با ۱.۵ میلیارد دلار) رسیده است که کاهش ۳۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ را نشان می‌دهد.

ظرفیت های اقتصادی استان آستراخان روسیه

استان آستراخان نقش منطقه کلیدی کریدور بین المللی حمل و نقل «شمال - جنوب» را ایفاء می نماید. کالاها از روسیه، بلاروس، ایران، عراق و هند، امارات متحده عربی و سایر کشورها از طریق بنادر آستراخان ترانزیت و ارسال می گردند.

در سال ۲۰۲۳ نزدیک به ۴ میلیون تن محموله از بنادر دریایی واقع در آستراخان بارگیری و تخلیه گردیده است که نشانه همکاری فعال این استان با همه کشورهای حوزه دریای خزر به ویژه با جمهوری اسلامی ایران است.

- استان آستراخان به مرکز کشتی سازی خزر تبدیل گردیده است. کارخانجات کشتی سازی استان سفارشات کشورهای حوزه خزر را انجام می دهند.

- ساخت کشتی های کانترینر در منطقه جنوبی روسیه و از جمله ترمینال های جدید بارگیری و تخلیه روغن و غلات؛

- استان آستراخان قدرتمند ترین مرکز سوخت و انرژی روسیه می باشد بطوریکه طی سال گذشته ۳۰۰ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی و ۵۰ میلیون تن نفت از فلات قاره دریای خزر استخراج گردید؛

- ورود استان آستراخان به ده منطقه پیشرو روسیه از لحاظ افزایش ترافیک گردشگری به میزان ۳۰ درصد در سال ۲۰۲۳؛

- جایگاه پنجم استان آستراخان در روسیه از لحاظ پرورش سبزیجات در فضای باز؛

- وجود دریاچه باسکونچک به عنوان مکان اصلی استخراج نمک صنعتی و غذایی در کشور؛

- برگزاری جشنواره های بین المللی هنر کلاسیک « فصول خزری » در آستراخان و مشارکت گروه های هنری از کشورهای آذربایجان، ایران، قزاقستان، روسیه و ترکمنستان.

منابع طبیعی:

علاوه بر معادن نمک، در نواحی باسکونچاک و خرابالی استان آستراخان، معادن گچ، آهک، سنگ آهک، شن، ماسه و سیلیس وجود دارد. استان آستراخان از نظر دارا بودن منابع نفت و گاز در روسیه اهمیت خاصی دارد به طوری که منابع گاز آن را از بزرگ ترین منابع گاز در اروپا می دانند

کشاورزی:

وضعیت کشاورزی استان به طور سنتی بر سه محور تولید برنج، گوجه فرنگی و هندوانه استوار بوده است. شرایط آب و هوایی به گونه ای است که در تابستان انواع میوه و انگور در استان کشت می شوند. گیاهان دارویی مختلفی نیز به طور خودرو رشد می یابند که مهمترین آنها گیاه شیرین بیان است. پرورش دام در مقایسه با کشت و زرع از توسعه کمتری برخوردار است. ماهی یکی از منابع مهم اقتصاد آستراخان به شمار می رود که نقش اساسی در تغذیه مردم و تأمین بودجه استان دارد. بخشی از آب های دریای خزر و وجود رود ولگا، جایگاه بسیار با ارزشی برای صید انواع ماهیان فراهم کرده است.

بخش صنعت:

صنایع سبک و سهم آن ها در تولیدات آستراخان به این شرح هستند: پارچه (۵۴/۳ درصد)، دوخت لباس (۲۰/۴ درصد) و تولید چرم برای ساخت کفش (۲۵/۳ درصد). صنعت شیمی و پتروشیمی آستراخان با تولید مواد فایبر گلاس، پلاستیک، مواد جلا دهنده و سازنده رنگ ها شناخته شده است. با استفاده از این صنعت، از نمک استحصال شده از دریاچه باسکونچاک، موادی شیمیایی مانند برومین، ایودین و بورون نیز تولید می گردد که کاربردهای زیادی دارند. همچنین کشتی سازی و تعمیرات کشتی دارای جایگاه خاصی است. به علاوه، دستگاه های پرس، چکش های بادی، آسیاب بادی، یدک کش، و

همچنین دستگاه های تراش فلزات (مته های آهن، چوب و الماسه)، لوازم پلمپ الکتریکی، دستگاه های حفاری، تانکر، کشتی های باری کوچک و بزرگ، ابزار پلمپ و رنگ رزی الکتریکی، کمپرسور یخچال، سکوی حفاری (برای اکتشاف نفت در دریا) نیز در کارخانه های این استان ساخته می شوند.

حمل و نقل و ارتباطات

سیستم حمل و نقل در استان آستراخان با داشتن راه های آبی طولانی و خطوط آهن دو طرفه از شرایط خوبی در منطقه برخوردار است. طول راه های شبکه حمل و نقل استان آستراخان مجموعاً به طول ۶۶۲۶ کیلومتر است که شامل ۵۸۹ کیلومتر خطوط آهن، ۴۶۰۹ کیلومتر راه های ماشین رو و ۱۴۲۸ کیلومتر راه های آبی است. با استفاده از راه های فوق الذکر حمل و نقل در مسیرهای ذیل صورت می گیرد:

خطوط آهن آستراخان به شهرهای مهم روسیه از جمله مسکو، سن پترزبورگ و ولادی وستوک و هم چنین کشورهای همسایه مرتبط است. ارتباطات دریایی هم بابتدای دیگر دریای خزر از جمله ماخاچکالا، کراسنوووسک، باکو، انزلی، امیرآباد، نوشهر، آکتائو و ترکمنباشی برقرار است. خطوط رودخانه ای در جهت ولگای علیا، ولگاگرد و دون، و از طریق کانال ولگادان به دریاهای سیاه، مدیترانه، سفید و بالتیک راه دارد.

به علاوه، آستراخان یک فرودگاه بین المللی دارد و از این طریق بار و مسافر به برخی کشورهای همسایه و برخی شهرهای بزرگ روسیه حمل می کند.

تجارت استراخان با ایران

کالاهای صادراتی آستراخان به ایران شامل غلات چوب، دانه های روغنی، روغن خوراکی، سبزیجات، کاغذ و تجهیزات و قطعات می باشد و میوه و خشکبار، سبزیجات، سیمانف محصولات غذایی فرآوری شده، پارچه و سرامیک محصولاتی است که از ایران به استراخان وارد می شود.

سرای تجاری ایرانیان در آستراخان

به همت اتاق ایران در مرکز شهر آستراخان در زمینی به مساحت هزار و ۵۰۰ مترمربع با الگوی معماری ایرانی در سال ۱۳۹۶ افتتاح شده است. این مرکز تجاری شامل ساختمانی دوطبقه در مرکز شهر آستراخان قرار گرفته و به عنوان مرکز نمایشگاهی دائمی و محل استقرار شرکت های مهم تولیدی و تجاری ایران محسوب می شود. با افتتاح مرکز تجارت ایران در آستراخان، ۱۴ اتاق بازرگانی از استان های مختلف کشور (زنجان، اردبیل، خراسان جنوبی و رضوی، سمنان، فارس، قزوین، قم، کرمانشاه، گلستان، گیلان، لرستان، مازندران، کهگیلویه و بویر احمد و منطقه آزاد انزلی)، فعالیت رسمی تجاری و بازرگانی خود را در این مرکز آغاز کردند.

بندر انزلی و ساری شهرهای خواهر خوانده استراخان روسیه می باشند.

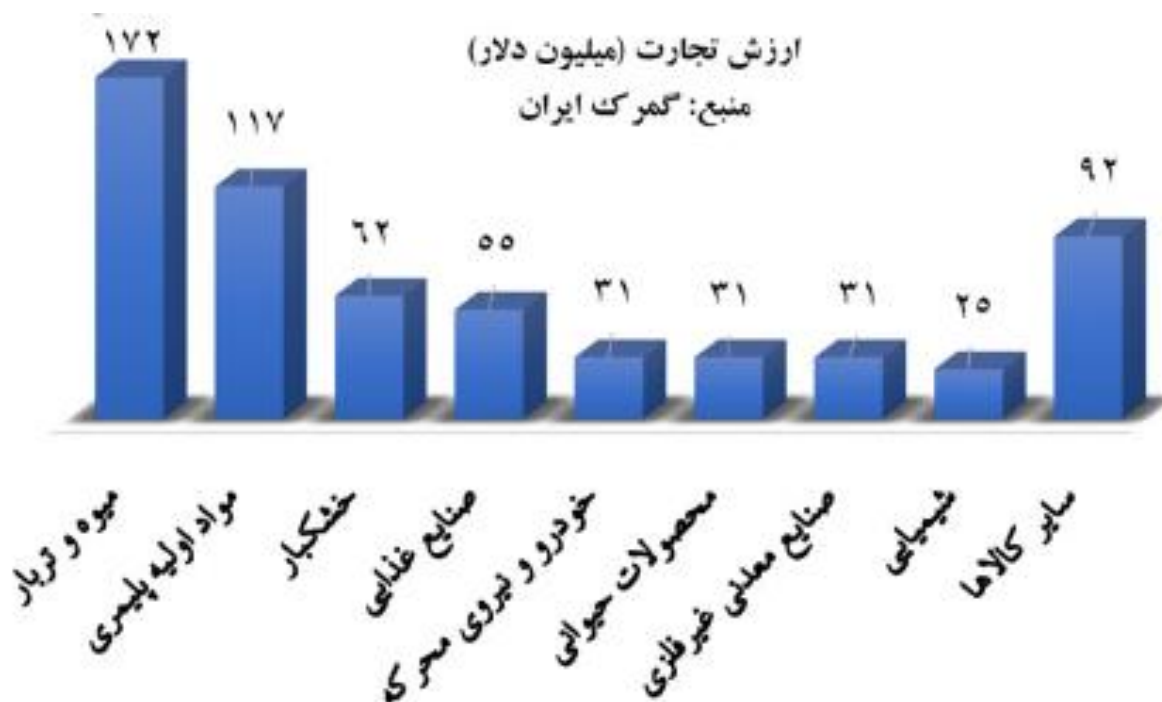
افتتاح اولین کریدور سرد آستراخان در بندر ایرانی

در تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۲۸ طی مراسمی با حضور مهدی آکوچکیان سرکنسول کشورمان در آستراخان و مدیران بندر ایرانی و روسی سالیانکا، اولین محموله مرکبات صادراتی جمهوری اسلامی ایران از استان مازندران شامل ۸ کانتینر یخچالی شروع بکار کرد. این محموله از بندر سالیانکا آستراخان بوسیله کامیون های یخچال دار به سرتاسر روسیه ارسال خواهد گردید. این مجموعه با امکانات جدید سردخانه ای با تجهیزات کامل فرصت صادرات انواع میوه؛ مرکبات و محصولات کشاورزی فاسد شدنی از ایران به مقصد بندر سالیانکا آستراخان را فراهم آورده است.

در حال حاضر انواع کالاها از جمله سنگ، سرامیک، سیمان، خشکبار، رب گوجه فرنگی و ... از کشورمان از طریق بندر سالیانکا به روسیه صادر می شود و حلقه مفقوده صادرات کشورمان مرکبات بود که با بکارگیری کریدور سرد این مهم نیز محقق گردید و در آینده نه چندان دور شاهد افزایش صادرات مرکبات و کالاهای فاسد شدنی نیازمند یخچال نیز به روسیه خواهیم بود

میزان تجارت ایران با روسیه در سال ۱۴۰۲

حجم تجارت ایران با روسیه در ۸ ماهه سال جاری با رشد ۱۸ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۱ میلیارد و ۵۷۶ میلیون دلار رسیده است .

صادرات ایران به روسیه :

طی ۸ ماهه امسال صادرات ایران ۱ میلیون و ۴۹۵ هزار تن به ارزش ۶۱۶ میلیون دلار بوده است که به لحاظ وزنی رشد ۶۶ درصدی و به لحاظ ارزش ۳۲ درصدی داشته است

از ۶۱۶ میلیون دلار صادرات ایران به روسیه در ۸ ماهه سال ۱۴۰۲ میوه و تره بار با سهم ۲۸ درصد، مواد اولیه پلیمری با سهم ۱۹ درصد و خشکبار با سهم ۱۰ درصد به ترتیب اول تا سوم را به خود اختصاص داده اند .

صادرات سال ۱۴۰۱ به روسیه (۱۲ ماهه)		
ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	
۷۵۱,۴۰۶,۰۱۶	۱,۴۳۶,۰۶۳,۷۵۲	کل کشور
۶,۲۳۲,۷۲۳	۴,۱۶۴,۹۳۹	گمرک زنجان

جدول فوق نشان دهنده میزان صادرات ایران به روسیه در سال ۱۴۰۱ را نشان می دهد همچنین میزان صادرات از گمرک زنجان به مقصد روسیه را نیز نشان می دهد.

صادرات ۹ ماهه سال ۱۴۰۱ به روسیه		
ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	
۵۴۵,۲۳۱,۸۴۶	۱,۰۳۹,۱۲۴,۴۶۳	کل کشور
۵,۰۴۹,۷۳۱	۳,۷۸۹,۵۳۰	گمرک زنجان

صادرت از گمرک استان زنجان به روسیه در ۹ ماه سال ۱۴۰۲ بیش از ۱ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار بوده است که نسبت به دوره مشابه سال قبل کاهش داشته است . لازم به توضیح می باشد این آمار صرفا محصولاتی استان از طریق گمرک زنجان می باشد.

صادرات ۹ ماهه سال ۱۴۰۲ به روسیه		
ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	
۷۰۱,۰۲۰,۰۰۱	۱,۷۰۹,۹۳۲,۶۱۱	کل کشور
۱,۸۷۸,۴۷۸	۱,۰۵۳,۶۵۳	گمرک زنجان

کاغذ ،روی ،قطعات اتصال عایق ،کامپاند پلی اتلین غیر پودری و بنتونیت از محصولاتی می باشد که از گمرک استان زنجان به روسیه صادر شده است.

چالش ها و فرصت ها

- چالش ها: برخی از چالش های تجارت در استارخان شامل نیاز به توسعه زیرساخت های حمل و نقل، تقویت نظام بانکی برای تسهیل تعاملات مالی بین المللی و مواجهه با تغییرات سریع در سیاست های تجاری جهانی است.
- فرصت ها: با توجه به پروژه های بزرگ زیرساختی و توافق نامه های تجاری منطقه ای، استارخان می تواند به عنوان دروازه ای برای تجارت بین اروپا و آسیا عمل کند. توسعه کریدورهای حمل و نقل بین المللی مانند کریدور شمال-جنوب، فرصت مناسبی برای افزایش حجم تجارت و جذب سرمایه گذاری خارجی فراهم می کند.

پیشنهادهای همکاری استان زنجان با آستاراخان

۱. توسعه کریدورهای ترانزیتی

- برقراری مسیرهای حمل و نقل: ایجاد و توسعه مسیرهای حمل و نقل بین زنجان و آستاراخان برای تسهیل حمل و نقل کالا و مسافر.
- استفاده از بندر آستاراخان: بهره‌گیری از بندر آستاراخان به عنوان پایانه‌ای برای صادرات و واردات کالا بین ایران و کشورهای دیگر.

۲. همکاری در زمینه انرژی

- پروژه‌های مشترک: راه‌اندازی پروژه‌های مشترک در حوزه‌های انرژی تجدیدپذیر و کارایی انرژی.

۳. توسعه صنایع دستی و گردشگری

- معرفی صنایع دستی: تبادل الگوهای تجاری و برگزاری نمایشگاه‌هایی برای معرفی صنایع دستی زنجان و آستاراخان.
- جذب گردشگر: طراحی و اجرای برنامه‌های گردشگری مشترک به منظور جذب گردشگران از هر دو سو.

۴. همکاری‌های کشاورزی و غذایی

- مبادله محصولات کشاورزی: تبادل محصولات کشاورزی و غذایی زنجان و آستاراخان، به ویژه تولیدات زنجان مانند زیتون، سیب، قزا آلا و....

۵. صنایع و استخراج معادن

- همکاری در صنایع معدنی: مبادله فناوری و تضمین‌های مالی برای استخراج و بهره‌برداری از معادن در زنجان و آستاراخان.
- ایجاد شرکت‌های مشترک: ایجاد شرکت‌های مشترک در زمینه تولید فلزات و مواد اولیه.

۶. توسعه فناوری و نوآوری

- پروژه‌های تحقیق و توسعه: همکاری در زمینه تحقیق و توسعه فناوری‌های جدید در حوزه صنایع مختلف.
- برقراری شبکه‌های علمی: تبادل محققان و اساتید برای تقویت همکاری‌های علمی و تحقیقی.

۷. تبادلات فرهنگی

- برگزاری رویدادهای فرهنگی: برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی با هدف معرفی فرهنگ و تاریخ هر دو منطقه.
- تبادل هنرمندان: تشویق هنرمندان برای تبادل آثار و برگزاری نمایشگاه‌های مشترک.

منابع:

۱. گمرک جمهوری اسلامی ایران
۲. سازمان توسعه تجارت
۳. جهاد کشاورزی
۴. وزارت صنعت معدن و تجارت
۵. وزارت امور خارجه ایران